

Araştırma / Research Article

Üniversite öğrencilerinde problemlili internet kullanımı, şiddet eğilimi ve bazı demografik değişkenler arasındaki ilişki

The relationship between problematic internet use, violence trend and some demographic variables among university students

Aysun Babacan Gümüş¹, Sevinç Şıpkın¹, Arzu Tuna², Gülseren Keskin³

ÖZET

Amaç: Bu çalışmanın amacı, üniversite öğrencilerini problemlili internet kullanımı, şiddet eğilimi ve bazı demografik değişkenler arasındaki ilişkiler yönünden incelemektir. **Yöntem:** Çalışma bir devlet üniversitesinde öğrenim gören öğrenciler ile gerçekleştirilmiştir. Araştırmaya 201'i kadın 174'ü erkek olmak üzere 375 kişi katılmıştır. Veriler Demografik Bilgi Formu, İnternet Bağımlılığı Ölçeği (İBÖ) ve Şiddet Eğilim Ölçeği (ŞEÖ) ile toplanmıştır. Verilerin analizinde tanımlayıcı istatistikler, student t testi, ANOVA, Post hoc Tukey HSD testi, pearson korelasyon ve aşamalı hiyerarşik regresyon analizi kullanılmıştır. **Bulgular:** Öğrencilerin yaş ortalaması 21.04±1.65 yıl, yaş aralığı 18-28 yıldır. İnterneti bilgi edinme amacıyla kullanan öğrencilerin oranı %82.7, sosyal ve eğlence amacıyla kullananların oranı %78.4'tür. İBÖ puanlarına göre, öğrencilerin %3.7'si problemlili internet kullanıcısı, %30.4'ü sınırlı semptom göstermektedir. ŞEÖ puanlarına göre, öğrencilerin %40'ında şiddet eğilimi yüksek, %2.7'sinde çok yüksektir. İBÖ ve ŞEÖ puan ortalamaları arasında pozitif yönde anlamlı ilişki saptanmıştır ($r=0.346$, $p<0.01$). İnternet kullanım süresi, şiddet eğilimi, sosyal ve eğlence amaçlı internet kullanımı ve cinsiyet problemlili internet kullanımını yordayan değişkenlerdir. Problemlili internet kullanımı, arkadaş ilişkileri, anne eğitim süresi, cinsiyet ve internet kullanım süresi ise şiddet eğilimini anlamlı olarak yordamaktadır. **Sonuç:** Araştırma bulguları, üniversite öğrencilerinin önemli bir bölümünde problemlili internet kullanımı riskinin ve şiddet eğiliminin yüksek olduğunu göstermiştir. Elde edilen sonuçların, ilişki bulunan değişkenler açısından, riskli gruplar için gerekli önlemlerin alınmasında ve öğrencilerin bilinçlendirilmesinde yararlı olacağı düşünülmektedir.

ABSTRACT

Aim: The aim of this study is to investigate relations between problematic internet use, violence trend and some demographic variables in university students. **Methods:** The study was conducted with students studying at a state university. The sample consisted of 375 university students as 201 female and 174 male. The data were collected using Demographic Information Form, Internet Addiction Scale (IAS) and Violence Proneness Scale (VPS). In the analysis of the data; descriptive statistics student t test, ANOVA, Post hoc Tukey HSD test, pearson correlation analysis and stepwise hierarchical regression analysis were used. **Results:** The mean age of the students was 21.04±1.65 years (age range 18-28 years). It was found that 82.7% of the students in the study group use internet with the purpose of information, and 78.4% of the students use internet for social and entertainment purposes. According to IAS points; 3.7% of the students are problematic internet use, whereas 30.4% show borderline indications in terms of problematic internet use. According to VPS points; 40% of students have high trend of violence and 2.7% of the students have very high trend of violence. A positive relationship was determined between IAS and VPS mean scores ($r=0.346$, $p<0.01$). Duration of internet use, violence trend, internet use for social and entertainment purposes and gender are the variables that predict problematic internet use level. Problematic internet use, friend relationships, duration of mother education, gender and duration of internet use are significant predictors of violence trend. **Conclusion:** The research findings indicate that a significant portion of university students are at risk of problematic internet use and high violence trend. It is believed that the findings obtained in this research will be beneficial in terms of taking necessary measures for groups at risk and of raising awareness among university students.

GİRİŞ

Günümüzde internet yaşamın her alanına girmiş, herkesin kullanabileceği bir kolaylığa kavuşturulmuş ve yaşamın ayrılmaz bir parçası haline gelmiştir. Her ne kadar temel ortaya çıkış amacı bilgiye kolay, ucuz, hızlı ve güvenli ulaşmak ve iletişimi kolaylaştırmak olmasına rağmen, internetin tahmin edilenden daha

hızlı yaygınlaşması aşırı, problemlili ve patolojik kullanıma yol açmaya başlamıştır (1,2).

Günümüzde bağımlılık kavramı sadece maddeye bağlı olarak değil, daha geniş bir yaklaşım içinde değerlendirilmeye, bu anlamda internet, bilgisayar gibi gelişen teknolojilere bağlı olarak ortaya çıkan davranışsal değişiklikler ve sorunlar da "teknolojik bağımlılıklar" başlığı altında ele alınmaya başlanmıştır

¹Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Sağlık Yüksekokulu, Hemşirelik Bölümü, Çanakkale.
²SANKO Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Hemşirelik Bölümü, Gaziantep.
³Ege Üniversitesi, Atatürk Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksekokulu, İzmir.

Yazışma Adresi/Address for correspondence:

Aysun Babacan Gümüş,
Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Sağlık Yüksekokulu, Hemşirelik Bölümü, Çanakkale
aysungumus@hotmail.com

Anahtar Kelimeler:

Üniversite öğrencileri, problemlili internet kullanımı, şiddet eğilimi

Key Words:

University students, internet addiction, problematic internet use, violence trend

Gönderme Tarihi/Received Date:

02.06.2015

Kabul Tarihi/Accepted Date:

09.10.2015

Yayımlanma Tarihi/Published Online:

30.12.2015

(1). Bu doğrultuda literatürde internet kullanımından kaynaklanan sorunları tanımlamada en sık kullanılan terimlerden biri internet bağımlılığıdır. Bunun yanı sıra problemler, patolojik, aşırı internet kullanımını tanımlamak için literatürde “patolojik internet kullanımı”, “aşırı internet kullanımı”, “uygun olmayan internet kullanımı” gibi farklı adlandırmaların da kullanıldığı görülmektedir (1). Ancak tüm bu adlandırmaların internetle ilişkili patolojik durumları tam olarak kapsadıklarını söylemek güçtür (3). Nitekim en son yayınlanan Ruhsal Bozuklukların Tanısal ve Sayımsal Elkitabında da internet bağımlılığı ya da patolojik internet kullanımı ile ilgili bir tanımlama yapılmamıştır (4). Bu gerekçeler çerçevesinde bu yazıda patolojiyi çağrıştıran bir kavram kullanmamak ve dil birliği sağlamak adına “problemlerli internet kullanımı” kavramının kullanılması tercih edilmiştir.

İnternet kullanımındaki artışa paralel olarak internetle ilgili yapılan araştırmalar özellikle son yıllarda artış göstermiştir. Buna en önemli neden internetin özellikle ergen ve adolesanlar üzerinde birçok risk ve sorunu beraberinde getiren ve bazı ciddi problemlere yol açan bir etken olarak gösterilmesidir. Yapılan çalışmalarda internet bağımlılığının akademik, ailesel, psikolojik, sosyal ve davranışsal pek çok sorunla ilişkili olduğu belirtilmiştir (5-11).

Günümüzde internet pek çok amacın gerçekleştirilebilmesine olanak sağlayan güçlü bir araç ve temel bir başvuru kaynağı haline gelmiştir. Özellikle gençler zamanlarının önemli bir kısmını internet yoluyla gerçekleştirilen aktivitelerle geçirmektedir. Eğlenmek, iletişim kurmak, paylaşım sitelerine girmek, oyun oynamak, araştırma yapmak, bilgi edinmek, ödev hazırlamak gibi nedenlerle gençler arasında internet kullanımı oldukça yaygındır (7,12). Nitekim Türkiye İstatistik Kurumunun Hane Halkı Bilişim Teknolojileri Kullanım Araştırması (2014) sonuçlarına göre, bilgisayar ve internet kullanım oranlarının en yüksek olduğu yaş grubu 16-24'tür (13).

Diğer yandan şiddet ve saldırganlık tüm dünyada gittikçe yaygınlaşan önemli bir sorundur (14,15). Şiddet olaylarının ülkemizde ve özellikle gençler arasında da gittikçe arttığı bilinmektedir (16). Şiddet ve saldırgan davranışların varlığı ve ortaya çıkma nedenlerine ilişkin pek çok etmeden bahsedilmektedir. Bu etmenlerden biri kuşkusuz medya yoluyla (dijital medya dahil) bireylere sunulan şiddet içerikli yayınlardır (17-25). Günümüzde internet üzerinde şiddet unsurunu içeren sayısız web sitesi bulunmaktadır ve bu sitelere ulaşmak son derece kolaydır. İnternette farkında olmadan her türlü şiddet unsuruyla karşılaşılabilen ve bu durum şiddet ile ilgili algıları değiştirebilmektedir. Bu anlamda internetin sınırsız ve denetimsiz bir şekilde

birçok şiddet unsurunu bünyesinde bulunduran, her yaş grubundan bireyin özellikle de çocuk ve gençlerin bu unsurların etkilerine açık hedef haline geldiği bir yapıya sahip olduğu söylenebilir. Nitekim son yıllarda yapılan araştırmalar da bunu doğrulamakta, problemlerli internet kullanımı ile saldırgan, hostile davranışlar arasında ilişki olduğunu göstermektedir (22,26,27).

Gelişen çağa hızla ayak uydurmaya çalışan ve günlük yaşam uygulamalarında internet kullanımı bir hayli yaygınlaşan ülkemizde de problemlerli internet kullanımının giderek artacağı ve sağlık profesyonellerinin bu durumla daha sık karşılaşmaya başlayacakları düşünülmekte ve konunun çeşitli yönlerden daha fazla çalışma ile incelenerek açıklığa kavuşturulmasına vurgu yapılmaktadır. Diğer yandan şiddet diğer yaş grupları ile kıyaslandığında gençler arasında boyutları giderek artan önemli bir sorundur (16). Bu doğrultuda gençlerin ruh ve beden sağlığını koruma ve geliştirmede önemli roller üstlenmeleri gereken sağlık profesyonellerinin problemlerli internet kullanımı ve şiddet eğilimine ilişkin araştırmalar yaparak koruyucu ve tedavi edici sağlık hizmetlerine katkıda bulunmaları son derece önemlidir.

Bu açıklamalar çerçevesinde; bu çalışma interneti sık kullanan bir grup olan üniversite öğrencilerinde internet bağımlılığı ve şiddet eğilimini ve bu değişkenlerle ilişkili olabileceği düşünülen özellikleri belirlemek amacıyla gerçekleştirilmiştir.

GEREÇ VE YÖNTEM

Çalışma grubu

Bu çalışma bir devlet üniversitesinin il merkezindeki çeşitli okullarında öğrenim gören 375 öğrencinin katılımı ile gerçekleştirilmiştir. Çalışmada evreni (16.211) temsil eden örneklem büyüklüğünü hesaplamak için, evrendeki birey sayısının bulunduğu durumlarda kullanılan örneklem hesaplama formülünden yararlanılmıştır. Çalışmada istenilen sapma düzeyi ve %95 güven düzeyinde Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesinde öğrenim gören en az 375 öğrenci ile görüşülmesi durumunda evren oranının %95 olasılıkla 0,45-0,55 arasında bir değer olacağı belirlenmiştir. Bu doğrultuda 375 öğrencinin örnekleme oluşturmasına karar verilmiştir. Öğrencilerin örnekleme dâhil edilmesinde tabakalı rast gele örnekleme yöntemi kullanılmıştır. Öğrenim görülen 13 okula kayıtlı öğrenci sayılarına göre belirlenen tabakalar sonucunda her okuldan kaç öğrencinin örnekleme gireceği saptanmıştır. Örnekleme en fazla öğrencisi bulunan Fen Edebiyat Fakültesinden 96 öğrenci, en az öğrencisi bulunan Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksekokulundan 4 öğrenci alınmıştır.

Veri toplama araçları

Demografik Bilgi Formu, öğrencilerin demografik ve internet kullanım özelliklerini belirlemeye yönelik olarak hazırlanmıştır. Formda cinsiyet, bölüm, sınıf, anne eğitim süresi, baba eğitim süresi, sosyoekonomik düzey, aile ve arkadaşlarla ilişkilerin niteliği, internet kullanma durumu, ilk internet kullanma yaşı, günlük ve haftalık internet kullanma saati ve internet kullanma nedenleri olmak üzere kapalı ve açık uçlu sorular yer almaktadır.

İnternet Bağımlılığı Ölçeği (İBÖ), Young (1998) tarafından geliştirilmiş, Türkçe uyarlama çalışması Bayraktar (2001) tarafından yapılmıştır (28). 20 sorudan oluşan, Likert tipi bir ölçektir. Sorulara 1-6 arasında puan verilmektedir. Ölçekten alınan puanların değerlendirilmesinde, 80 ve üzeri puan alanlar "patolojik internet kullanıcısı", 50-79 puan arası olanlar "sınırlı semptom gösterenler", 50 puan ve altı alanlar "semptom göstermeyenler" olarak tanımlanmaktadır. Bayraktar (2001) tarafından gerçekleştirilmiş uyarlama çalışmasında ölçeğin standardize edilmiş Alfa değeri 0,91 olarak bildirilmiştir (28). Çalışma grubumuzda ölçeğin Cronbach alfa iç tutarlık katsayısı 0,92 bulunmuştur.

Şiddet Eğilim Ölçeği (ŞEÖ), Göka, Bayat ve Türkçapar (1995) tarafından saldırganlık ve şiddet eğilimlerini belirlemek amacıyla geliştirilmiş, T.C. Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu'nun "Aile İçinde ve Toplumsal Alanda Şiddet" (1998) konulu araştırmasında temel yapısı bozulmadan yeniden desenlenmiş ve kapsam geçerliliği sağlanmıştır. Ölçekte 1-4 arası derecelendirilen 20 soru bulunmaktadır. Ölçekte 1-20 puan (çok düşük şiddet eğilimini), 21-40 puan (düşük şiddet eğilimini), 41-60 puan (yüksek şiddet eğilimini), 61-80 puan (çok yüksek şiddet eğilimini) göstermektedir (29). Bizim çalıştığımız örnekleme ölçeğin Cronbach alfa iç tutarlık katsayısı 0,85 olarak bulunmuştur.

Verilerin toplanması

Veriler ilgili üniversiteden resmi izin ve çalışma grubunu oluşturan öğrencilerden sözlü onam alındıktan sonra toplanmıştır. Veri toplama araçları öğrencilere okul kantinlerinde, kütüphanede ve sınıflarda uygulanmıştır. Geri toplanan veri toplama araçları, araştırmacılar tarafından değerlendirilerek eksik ve hatalı olanlar çalışma dışı bırakılmıştır. Bu şekilde veri toplamaya belirlenen tabakalara düşen öğrenci sayısına ulaşıncaya kadar devam edilmiştir. Veri toplama araçlarının doldurulması yaklaşık olarak 30 dakika sürmüştür.

Verilerin değerlendirilmesi

Örneklemin İBÖ ve ŞEÖ toplam puanına göre normal dağılım gösterip göstermediği Kolmogorov-Smirnov testi ile araştırılmış, veri dağılımının normal olduğu belirlenmiştir ($p>0.05$). Değişkenlere göre farklılıklar Student t testi ve ANOVA ve Post hoc Tukey HSD testi ile değerlendirilmiştir. Değişkenler arasındaki ilişkileri belirleyebilmek için Pearson korelasyon analizi, değişkenlerin yordama gücünü belirleyebilmek için aşamalı hiyerarşik regresyon analizi kullanılmıştır. İstatistiksel analizler için anlamlılık düzeyi $p<0.05$ olarak kabul edilmiştir.

BULGULAR

Çalışmaya %53,6'sı kadın, %46,4'ü erkek toplam 375 öğrenci katılmıştır. Katılımcıların yaşları 18-28 yıl arasında değişmektedir (21,04±1,65 yıl). Çalışma grubunun tümünü lisans öğrencileri oluşturmaktadır. Öğrencilerin %35,7'si evde arkadaşlarıyla, %10,9'u evde tek başına veya ailesi ile birlikte, %53,4'ü yurttan kalmaktadır. Sosyoekonomik düzeyini öğrencilerin %18,4'ü düşük, %74,4'ü orta, %6,9'u yüksek olarak değerlendirmiştir. Anne eğitim süresi ortalaması 6,84±3,75 yıl, baba eğitim süresi ortalaması 8,45±3,87 yıldır.

Öğrencilerde ilk internet kullanma yaş ortalaması 14,22±1,81 yıl, internet kullanım süresi günde ortalama 2,36 saat (SS=1,18), haftada 15,48 saat (SS=2,00) olarak belirlenmiştir. Öğrencilerin tümü internet kullandığını belirtmiş, internet kullanım nedenleri Tablo 1'de gösterilmiştir.

Tablo 1. Araştırmaya katılan öğrencilerin internet kullanım nedenleri.

İnternet kullanım nedenleri	Sayı	%*
Bilgi edinmek, araştırma yapmak	310	82,7
Sosyal ve eğlence amaçlı sitelere girmek	294	78,4
Yenilikleri takip etmek	263	70,1
Sohbet odalarına girmek	235	62,7
Elektronik postalara bakmak-göndermek	183	48,8
Bilgisayar oyunları oynamak	143	38,1
Müzik indirmek	125	33,3
Haber okumak	89	23,7
Film indirmek	88	23,5
Web sitelerinde dolaşmak	84	22,4
Online alışveriş yapmak	56	14,9
Program indirmek	37	9,9

*satr yüzdesi

İBÖ puanlarına göre, öğrencilerin %3,7'sinin 80 ve üzeri puan aldığı ve problemlili internet kullanıcısı olduğu, %30,4'ünün 50-79 arasında puan aldığı ve sınırlı semptom gösterdiği, %65,9'unun ise 49 ve altında puan aldığı ve semptom göstermediği belirlenmiştir. ŞEÖ puanlarına göre, öğrencilerin %57,3'ünün 21-40 arasında puan aldığı ve şiddet eğiliminin düşük olduğu, %40'ının 41-60 arasında puan aldığı ve şiddet eğiliminin yüksek olduğu, %2,7'sinin ise 61 ve üzerinde puan aldığı ve şiddet eğiliminin çok yüksek olduğu bulunmuştur.

Tablo 2'de görüldüğü gibi, erkeklerin ve arkadaş ilişkilerini olumsuz olarak değerlendirenlerin İBÖ puanları anlamlı düzeyde daha yüksek bulunmuştur. Tukey HSD formülü kullanılarak yapılan gruplar arası karşılaştırma sonucu sosyoekonomik düzeyi yüksek olan öğrencilerin İBÖ puanlarının anlamlı düzeyde daha yüksek olduğunu göstermiştir. Erkek olmak ve olumsuz arkadaş ilişkilerine sahip olmak ŞEÖ puanlarını arttırmaktadır.

Tablo 3'de bazı değişkenler arasındaki ilişkileri gösteren korelasyon katsayıları verilmiştir. Tabloda görüldüğü gibi, İBÖ ve ŞEÖ puan ortalamaları arasında anlamlı pozitif ilişki bulunmuştur ($r=,346$, $p<.01$). İBÖ puanı ile günlük ($r=,399$, $p<.01$) ve haftalık ($r=,425$, $p<.01$)

internet kullanım süresi arasında ve ŞEÖ puanı ile günlük ($r=,210$, $p<.01$) ve haftalık ($r=,203$, $p<.01$) internet kullanım süresi arasında pozitif yönde anlamlı ilişkiler tespit edilmiştir. Anne eğitim süresi ile günlük ($r=,167$, $p<.01$) ve haftalık ($r=,157$, $p<.01$) internet kullanım süresi ve ŞEÖ puan ortalaması ($r=-0,111$, $p<.05$) arasında da düşük ancak anlamlı korelasyonlar belirlenmiştir.

İBÖ toplam puanlarını yordayan değişkenleri belirleyebilmek amacıyla aşamalı hiyerarşik regresyon analizi yapılmış, elde edilen bulgular Tablo 4'te regresyon denklemine giriş sırasına göre verilmiştir. Tabloda görüldüğü gibi, dört değişkenin her birinin varyansı açıklamaya bağımsız katkıları söz konusudur (t değerleri -2.459 ile 8.890 arasında değişmektedir, $p<0.01$). Birinci aşamada internet kullanım süresi (haftada ortalama saat) regresyon denklemine ilk sırada giren değişken olmuştur ve toplam varyansın %18'ini açıklamaktadır. İkinci aşamada internet kullanım süresinin ardından varyansa %7'lik katkıyı ŞEÖ puanı sağlamaktadır. Üçüncü aşamada sosyal ve eğlence amaçlı internet kullanımı İBÖ puanını yordayan üçüncü değişken olarak belirlenmiştir. Dördüncü aşamada denkleme %1'lik katkı ile cinsiyet girmiştir. Böylelikle dört değişkenin toplam varyansın %28'sini açıkladığı görülmektedir.

Tablo 2. Bazı demografik değişkenlere göre İnternet Bağımlılığı Ölçeği (İBÖ) ve Şiddet Eğilim Ölçeği (ŞEÖ) puanları

Bağımsız değişken (n)	İBÖ puan ortalaması (SS)	test ve değeri p	ŞEÖ puan ortalaması (SS)	test ve değeri p
Cinsiyet	Erkek (174)	t=4,886	41,87 (1,13)	t=4,013
	Kadın (201)	p<0.001	37,99 (1,34)	p<0.001
Sosyoekonomik düzey	Düşük (69)	F=7,535*	40,83 (1,54)	t=2,035
	Orta (280)		39,27 (1,99)	p>0.05
	Yüksek (26)		42,62 (1,55)	
Aile ilişkileri	Olumlu (341)	t=-1,380	39,53 (1,39)	t=-1,653
	Olumsuz (34)	p>0.05	42,32 (1,34)	p>0.05
Arkadaş ilişkileri	Olumlu (331)	t=-2,275	39,27 (1,97)	t=-2,972
	Olumsuz (44)	p<0.05	43,70 (1,57)	p<0.01

*Post hoc Tukey HSD testine göre gruplar arası farklılık yüksek sosyoekonomik düzeyden kaynaklanmaktadır.

Tablo 3. Değişkenler arasındaki korelasyonlar

Değişkenler	Yaş	Anne eğitim süresi	Baba eğitim süresi	Günlük internet kullanım süresi	Haftalık internet kullanım süresi	İBÖ puanı	ŞEÖ puanı
Yaş	-	0,074	0,101	-0,014	-0,008	0,025	0,043
Anne eğitim süresi	0,074	-	0,624**	0,167**	0,157**	0,076	-0,111*
Baba eğitim süresi	0,101	0,624**	-	0,097	0,086	0,048	-0,070
Günlük internet kullanım süresi	-0,014	0,167**	0,097	-	0,934**	0,399**	0,210**
Haftalık internet kullanım süresi	-0,008	0,157**	0,086	0,934**	-	0,425**	0,203**
İBÖ puanı	0,025	0,076	0,048	0,399**	0,425**	-	0,346**
ŞEÖ puanı	0,043	-0,111*	-0,070	0,210**	0,203**	0,346**	-

* $p<0.05$, ** $p<0.01$

Son olarak, ŞEÖ toplam puanlarını yordayan değişkenleri belirleyebilmek amacıyla yapılan aşamalı hiyerarşik regresyon analizi sonuçları denkleminin giriş sırasına göre Tablo 5'te gösterilmiştir. Tabloda görüldüğü gibi, toplam varyansın 0,185'ini (%19) açıklayan beş değişken olduğu belirlenmiştir ($F=16,465$, $p<0,001$). Aşamalı regresyon analizinin birinci adımında incelenen İBÖ puanının öğrencilerin ŞEÖ toplam puanını yordamada standardize edilmiş regresyon katsayısı (Beta) 0,351 çıkmıştır. Tek başına İBÖ puanı öğrencilerin şiddet eğilimlerinin %12'sini ($R^2=0,123$) açıklamaktadır. Analizin ikinci adımında modele İBÖ toplam puanının yanında arkadaş ilişkileri değişkeni girilmiş, bu iki değişkenin ŞEÖ toplam puanını yaklaşık %14'ünü ($R=0,378$, $R^2=0,143$) açıkladığı görülmüştür. Modele üçüncü aşamada anne eğitim süresi, dördüncü aşamada cinsiyet, beşinci aşamada internet kullanım süresi (günde ortalama saat) eklenmiş, gerek regresyon katsayıları, gerek R^2 ve t değerleri incelendiğinde, bu değişkenlerin de şiddet eğilimini manidar olarak yordadıkları, böylelikle açıklanan varyansın %19'a yükseldiği belirlenmiştir.

TARTIŞMA VE SONUÇ

Günümüzde internet birçok ilgi alanını ve çekici özelliği bir arada bulunduran bir yapıya kavuşmuştur. Özellikle gençler arasında sosyal, eğlence, iletişim ve boş zaman geçirme amaçlı internet kullanımı oldukça

yaygındır (7,12,13,28,30). Çalışmaya katılan üniversite öğrencilerinin de interneti genellikle eğlence ve iletişim amaçlı kullandıkları görülmüştür.

Dünyada ve ülkemizde ergen ve adölesanlarla yapılan çalışmalar problemlerli internet kullanımına ilişkin oldukça farklı sonuçlar ortaya koymaktadır. Bunun nedeninin çalışılan grupların, araştırma yöntemlerinin ve kullanılan ölçüm araçlarının farklılığından kaynaklandığı düşünülmektedir. Yapılan araştırmalar incelendiğinde, internet bağımlısı, problemlerli ya da patolojik internet kullanıcısı olarak tanımlanan gençlerin yaygınlığı %1 ile %23,2 arasında değişmektedir (6,8,9,30-37). Bizim çalışma grubumuzu oluşturan öğrenciler arasında ise problemlerli internet kullanım yaygınlığı nispeten daha düşük olarak bildirilen araştırma sonuçları ile benzerlik göstermektedir (30-37). Öte yandan problemlerli internet kullanımı açısından risk altında olabileceği düşünülen kullanıcılar ise çalışma grubumuzda bir hayli yüksek bulunmuştur (%30,4).

Ülkemizde bilgisayar ve internet kullanımı tüm yaş gruplarında erkeklerde daha yüksektir (13). Yapılan araştırmalar problemlerli internet kullanımının / internet bağımlılığının erkeklerde daha yüksek olduğunu göstermektedir (5,6,8,31,33,36,37). Çalışmamızda da cinsiyet, problemlerli internet kullanımını yordayan değişkenlerden biri olarak belirlenmiş ve erkeklerde problemlerli internet kullanımı daha yüksek

Tablo 4. İnternet Bağımlılığı Ölçeği puanını yordayan değişkenler

Model	Değişkenler (denkleme giriş sırasına göre)	R	R ²	Beta	t	F değişim	F
1	İnternet kullanım süresi (Haftada ortalama saat)	0,421	0,178	0,421	8,890**	79,026	79,026**
2	ŞEÖ puanı	0,501	0,251	0,277	6,003**	36,033	61,311**
3	Sosyal ve eğlence amaçlı internet kullanımı	0,520	0,270	0,138	3,061**	9,373	44,936**
4	Cinsiyet	0,531	0,282	-0,114	-2,459**	6,045	35,680**

**p<0.01

Tablo 5. Şiddet Eğilim Ölçeği puanını yordayan değişkenler

Model	Değişkenler (denkleme giriş sırasına göre)	R	R ²	Beta	t	F değişim	F
1	İBÖ puanı	0,351	0,123	0,351	7,171**	51,421	51,421**
2	Arkadaş ilişkileri	0,378	0,143	0,141	2,892**	8,363	30,409**
3	Anne eğitim süresi (ortalama yıl)	0,399	0,160	-0,130	-2,693**	7,252	23,037**
4	Cinsiyet	0,418	0,175	-0,127	-2,594**	6,730	19,233**
5	İnternet kullanım süresi (Günde ortalama saat)	0,430	0,185	0,113	2,150*	4,624	16,465**

*p<0.05, **p<0.01

bulunmuştur. Çalışmada dikkati çeken bir diğer sonuç, sosyoekonomik düzeyi yüksek öğrencilerin problemlili internet kullanım düzeylerinin daha yüksek bulunmasıdır. Sosyoekonomik düzeyin yüksek olması, gelir düzeyinin yükselmesine dolayısıyla bilgisayar ve internet gibi teknolojik olanaklara daha kolay ulaşmaya ve bu teknolojileri daha fazla kullanmaya yol açıyor olabilir. Diğer yandan bu sonuç sosyoekonomik düzeyi yüksek olan ailelerde ebeveynlerin interneti daha fazla kullanarak çocuklarına rol model olmalarından da kaynaklanabilir.

Araştırmamız üniversite öğrencilerinin önemli bir bölümünde şiddet eğilim düzeyinin yüksek olduğunu göstermiştir. Dünya Sağlık Örgütü'nün raporlarına göre şiddet, tüm dünyada sürekli artış göstermektedir (14,15). Gençler, şiddetten en fazla etkilenen gruplardan biridir. Gençlerdeki şiddet ülkemizde de devam eden ve boyutları giderek artan önemli bir sorundur (16). Ülkemizde gençlerle yapılan çalışmalara bakıldığında, bu sorunun özellikle ergenlerde ve okullarda şiddet bağlamında ele alındığı görülmektedir (38,39).

Bulgularımıza göre cinsiyet, problemlili internet kullanımının yanı sıra şiddet eğilimi üzerinde de yordayıcı etkiye sahiptir. Erkek egemen bir toplumsal yapıya sahip olmamız nedeniyle erkek öğrencilerde şiddet eğiliminin daha yüksek bulunması, beklenen bir sonuçtur. Genel olarak şiddet içeren davranışlar erkeklere özgü davranışlar olarak kabul edilmekte ve erkeklerin kızlara göre bu davranışları göstermeleri daha normal karşılanmaktadır. Ülkemizde ergen ve adölesanlarla yapılan çalışmalar, erkeklerin saldırganlığa daha yatkın ve total saldırganlık düzeylerinin daha yüksek olduğunu göstermektedir (37,38).

Günümüzde sosyal desteğin gerçek (gerçek yaşantıda çevreden elde edilen) ve sanal (internet aracılığıyla elde edilen) olmak üzere iki şekilde elde edildiğinden söz edilmektedir (36). Bireyler internetteki aktiviteler ile yeni bir yaşam tarzı geliştirmekte, sanal yollarla kurulan ilişkiler kişiyi gerçek yaşamdan uzaklaştırmakta, bu durum da gerçek sosyal ilişkilerde kötüleşmeye yol açabilmektedir. İnterneti yoğun olarak kullanan bireylerde gerçek sosyal etkileşimler ve yüz yüze iletişim azalmakta, yalnızlık artmaktadır (35). Sosyal gereksinimleri sanal yollarla gidermeye çalışma, alta yatan ruhsal sorunların ortaya çıkması ve bağımlılık için bir risk faktörüdür. Araştırmalara göre internet bağımlıları, bağımlı olmayanlara göre sosyal ve kişilerarası ilişkilerinde daha fazla problem yaşamaktadır (35,36,40). Bunun yanı sıra interneti

sosyal ve iletişim amaçlı kullananların problemlili internet kullanımına ve internet bağımlılığına daha yatkın oldukları bildirilmiştir (7,36,37). Diğer yandan sosyal sorunlar ve olumsuz arkadaş ilişkileri şiddet davranışları için bir risk faktörüdür ve kendisini arkadaşlarına yakın hissetmeyen öğrencilerin risk içeren davranışlarda bulunma olasılığı artmaktadır (41). Elde ettiğimiz sonuçlar, arkadaş ilişkilerinin şiddet eğilimi üzerinde yordayıcı etkisini göstermiş, aynı zamanda arkadaş ilişkilerini olumsuz olarak değerlendiren öğrencilerin şiddet eğilimlerinin yanı sıra problemlili internet kullanım düzeylerinin daha yüksek olduğunu ortaya koymuştur.

Bu çalışmadan elde edilen bir diğer sonuç, anne eğitim süresi ile şiddet eğilimi arasındaki negatif ilişkinin varlığıdır. Aynı zamanda anne eğitim süresi şiddet eğilimi üzerinde anlamlı bir yordayıcıdır. Bireyler gelişim süreçleri boyunca çevrelerindeki en yakınlarından gördüklerini taklit eder ve içselleştirirler (42). Bu sonuçlar, şiddet içeren tutum ve davranışların kazanılmasında bir özdeşim ve rol model olarak annenin etkisine dikkat çekmektedir. Bu etki annenin eğitim süresi azaldıkça şiddet eğiliminin artması yönündedir.

Bilgisayar ve internet teknolojilerinin bilgiye ulaşma yönünden hayatımıza getirdiği katkılar şüphesiz ki çok önemlidir. Ancak internette bilgi ve eğitim içerikli yayınların yanı sıra şiddetin de dahil olduğu her türlü yayın bulunmaktadır. Şiddet ve saldırganlığın ortaya çıkmasında biyolojik, psikolojik, sosyal, çevresel ve kültürel pek çok faktör etkilidir. Sosyal öğrenme kuramına göre saldırganlık ve şiddet doğuştan değil, sonradan öğrenilmiş davranışlardır. Bu yaklaşım şiddet ve saldırganlığın model alma ve pekiştirme yoluyla ortaya çıktığını ileri sürmektedir (42). Bu anlamda günümüzün en popüler ve dikkat çeken medya araçlarından biri olan internetin olumsuz davranışların kazanılmasında büyük bir etkiye sahip olduğu söylenebilir. Nitekim bazı çalışmalar internet bağımlılığı ile saldırganlık arasındaki bağlantıya ilişkin kanıtlar sunmaktadır (22,33,34). Bu çalışmalarda internet üzerinden gerçekleştirilen aktivitelerle (online sohbet, online oyun, online kumar gibi) saldırgan davranışlar arasında ve internet bağımlılık düzeyi ile tüm saldırgan özellikler arasında ilişki olduğu belirtilmiştir (22,33,34). Bizim çalışmamızda da problemlili internet kullanım düzeyi ile şiddet eğilim düzeyi arasında pozitif korelasyon tespit edilmiştir. Öte yandan internet bağımlılığı ve saldırganlık arasında her hangi bir ilişki olmadığını bildiren araştırma sonuçlarına da ulaşılmıştır (37).

Çalışmamızda internet kullanım süresinin ve sosyal ve eğlence amaçlı internet kullanımının problemlili internet kullanımını pozitif yönde yordadığı tespit edilmiştir. Bu sonuçlar, internet başında geçirilen süre arttıkça internet bağımlılığının arttığını (8,30) ve internet bağımlılığı yüksek olan bireylerin interneti eğlence ve etkileşim amaçlı daha sık kullandıklarını (28,30,35,36) bildiren araştırma bulguları ile uyumludur.

Son yıllarda kitle iletişim araçları ile şiddet ve saldırganlık arasındaki ilişkiyi ele alan çalışmaların daha çok bilgisayar ya da video oyunlarının etkileri üzerine odaklandığı görülmektedir (24,43). Şiddet içeren yayınların kısa ve uzun vadede kalıcı saldırgan davranışlar üzerinde etkili olduğu gözlemsel ve deneysel çalışmalarla ortaya konmuştur (44). Aktif öğrenme süreçlerinin yer aldığı bu oyunlarda sürekli şiddet unsurlarına maruz kalınmakta ya da şiddet bizzat oyuncu tarafından uygulanmaktadır (24,44). Yapılan çalışmalarda saldırganlık ile internet bağımlılığı arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki bulunduğu ve şiddet içeren bilgisayar oyunları oynamanın kişilerin düşmanlık durumlarında ve saldırgan davranışlarında artışa neden olduğu bildirilmiştir (20,30). Bunun yanı sıra şiddet içeren unsurlar sadece oyunlarda değil, internet üzerindeki birçok alanda mevcuttur. Bu düşünceyi destekler nitelikte, çalışmamızda şiddet eğilimini yordayan en güçlü değişken problemlili internet kullanım düzeyi olarak belirlenmiştir. Diğer yandan şiddet eğiliminin de problemlili internet kullanımı üzerinde yordayıcı etkisi bulunmuştur. Bu durum internetin şiddet eğilimi yüksek olan bireylerin şiddet ve saldırganlık gereksinimlerini gideren ve bu eğilimlerini dışa vurmalarını kolaylaştıran bir araç olabileceği şeklinde değerlendirilmiştir.

Sonuç olarak, problemlili internet kullanımı ve şiddet eğiliminin birbirini doğuran ve arttıran sorunlar olduğu söylenebilir. Elde edilen sonuçlar internet içeriğinin şiddet bağlamında daha etkin kontrol edilmesi gereken bir alan olduğunu vurgular niteliktedir. Ancak ülkemizde bu konuda alınan önlemler hala yeterli düzeyde değildir. Bu doğrultuda sağlıklı internet kullanımı konusunda bilinçlendirici, gerçek sosyal ilişkiler ve iletişim becerileri yönünden güçlendirici ve internet üzerindeki şiddet unsurlarını azaltıcı uygulamaların gençlerin ruhsal ve sosyal yönden sağlıklı olmalarına katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Alana ilişkin literatür ve bu çalışmanın sonuçları doğrultusunda bundan sonraki çalışmalar için önerilerimiz, problemlili internet kullanımı ile şiddet eğilimi ve bu kavramlarla ilişkili olabilecek diğer değişkenlerin etkisinin farklı örneklem gruplarında ve daha ileri analiz yöntemleri ile incelenmesidir.

Çalışmamızın sınırlılıklarına gelince, araştırmamız 18-28 yaşları arasında, bir üniversitede öğrenim gören öğrencilerle, öz bildirim türü ölçekler kullanılarak yapılmıştır. Bu nedenle elde ettiğimiz sonuçlar kişinin beyanına dayanan ölçeklerin getirdiği sınırlılıklara sahiptir ve sadece benzer özelliklere sahip örneklemelere genellenebilir.

KAYNAKLAR

1. Arısoy Ö. İnternet bağımlılığı ve tedavisi. *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar* 2009; 1:55-67.
2. Üneri ÖŞ, Tanıdır C. Bir grup lise öğrencisinde internet bağımlılığı değerlendirilmesi: Kesitsel bir çalışma. *Düşünen Adam* 2011; 24:265-272.
3. Öztürk Ö, Odabaşoğlu G, Eraslan D, Genç Y, Kalyoncu ÖA. İnternet bağımlılığı: Kliniği ve tedavisi. *Bağımlılık Dergisi* 2007; 8:36-41.
4. Amerikan Psikiyatri Birliği. *Ruhsal Bozuklukların Tanısal ve Sayımsal Elkitabı, Beşinci Baskı (DSM-5), Tanı Ölçütleri Başvuru Elkitabı'ndan. E Köroğlu (çev.), Hekimler Yayın Birliği, Ankara, 2014.*
5. Chou C, Condron L, Belland JC. A review of the research on internet addiction. *Educ Psychol Rev* 2005; 17:363-388.
6. Kim K, Ryu E, Chon M-Y, Yeun E-J, Choi S-Y, Seo J-S, et al. Internet addiction in Korean adolescents and its relation to depression and suicidal ideation: A questionnaire survey. *Int J Nurs Stud* 2006; 43:185-192.
7. Li S-M, Chung T-M. Internet function and Internet addictive behavior. *Comput Human Behav* 2006; 22:1067-1071.
8. Yang S-C, Tung C-J. Comparison of internet addicts and non-addicts in Taiwanese high school. *Comput Human Behav* 2007; 23:79-96.
9. Balcı Ş, Gülnar B. Üniversite öğrencileri arasında internet bağımlılığı ve internet bağımlılarının profili. *Selçuk Üniversitesi İletişim Fakültesi Akademik Dergisi* 2009; 6:5-22.
10. Tahiroğlu AY, Çelik GG, Fettahoğlu Ç, Yıldırım V, Toros F, Avcı A, ve ark. Psikiyatrik bozukluğu olan ve olmayan ergenlerde problemlili internet kullanımı. *Nöropsikiyatri Arşivi* 2010; 47:241-6.
11. Adalier A, Balkan E. The relationship between internet addiction and psychological symptoms. *International Journal of Global Education* 2012; 1:42-49.
12. Subrahmanyam K, Greenfield P. Online communication and adolescent relationships. *Future Child* 2008; 18:119-146.
13. Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK). *Hane Halkı Bilişim Teknolojileri Kullanım Araştırması*. http://www.tuik.gov.tr/PreTablo.do?alt_id=1028 (Erişim tarihi Şubat 2015).
14. World Health Organization. *World report on violence and health*. Geneva, 2002.
15. World Health Organization. *Global status report on violence prevention*, 2014.
16. TBMM Araştırma Komisyonu. *Çocuklarda ve Gençlerde Artan Şiddet Eğilimi İle Okullarda Meydana Gelen Olayların Araştırılarak Alınması Gereken Önlemlerin Belirlenmesi Amacıyla Kurulan Meclis Araştırması Komisyon Raporu*. 2007.
17. Anderson CA, Bushman BJ. Human aggression. *Annu Rev Psychol* 2002; 53:27-51.
18. Gentile DA, Lynch PJ, Linder JR, Walsh DA. The effects of violent video game habits on adolescent hostility, aggressive behaviors, and school performance. *J Adolesc* 2004; 27:5-22.
19. Akgündüz H, Oral B, Avanoğlu Y. Bilgisayar oyunları ve internet sitelerinde sanal şiddet öğelerinin değerlendirilmesi. *Milli Eğitim Dergisi* 2006; 171:67-83.

20. Arriaga P, Esteves F, Carnerio P, Monteiro MB. Violent computer games and their effects on state hostility and physiological arousal. *Aggressive Behavior* 2006; 32:146-158.
21. Bushman BJ, Huesmann LR. Short-term and long-term effects of violent media on aggression in children and adults. *Arch Pediatr Adolesc Med* 2006; 160:348-352.
22. Ko C-H, Yen J-Y, Liu S-C, Huang C-F, Yen C-F. The associations between aggressive behaviors and internet addiction and online activities in adolescents. *J Adolesc Health* 2009; 44:598-605.
23. Anderson CA, Shibuya A, Ihori N, Swing E, Bushman BJ, Sakamoto A, et al. Violent video game effects on aggression, empathy, and prosocial behavior in eastern and western countries: A meta-analytic review. *Psychol Bull* 2010; 136:151-73.
24. Dolu O, B ker H, Uludağ Ş. Şiddet içerikli video oyunlarının çocuklar ve gençler üzerindeki etkileri: saldırganlık, şiddet ve suça dair bir değerlendirme. *Adli Bilimler Dergisi* 2010; 9: 54-75.
25. Smahel D, Wright MF, Cernikova M. The impact of digital media on health: Children's perspectives. *Int J Public Health* 2015; 60:131-137.
26. Alavi SS, Maracy MR, Jannatifard F, Eslami M. The effect of psychiatric symptoms on the internet addiction disorder in Isfahan's University students. *JRMS* 2011; 16:793-800.
27. Yen J-Y, Yen C-F, Wu H-Y, Huang C-J, Ko C-H. Hostility in the real world and online: The effect of internet addiction, depression, and online activity. *Cyberpsychol Behav Soc Netw* 2011; 14:649-655.
28. Bayraktar F. İnternet kullanımının ergen gelişimindeki rolü. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İzmir, Ege Üniversitesi, 2001.
29. T.C. Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu. Aile içinde ve toplumsal alanda şiddet, Bilim Serisi: 113, Başbakanlık Basımevi, Ankara, 1998.
30. Bayraktar F, Gün Z. The incidence and correlates of internet usage among adolescents in Northern Cyprus. *Cyber Psychology and Behavior* 2007; 10:191-197.
31. Simkova B, Cincera J. Internet addiction disorder and chatting in the Czech Republic. *Cyberpsychol Behav* 2004; 7:536-539.
32. Niemz K, Griffiths M, Banyard P. Prevalence of pathological internet use among university students and correlations with self-esteem, the General Health Questionnaire (GHQ), and disinhibition. *Cyberpsychol Behav* 2005; 8:562-570.
33. Kim K. Association between Internet overuse and aggression in Korean adolescents. *Pediatr Int* 2013; 55:703-9.
34. Koo HJ, Kwon J-H. Risk and protective factors of internet addiction: A meta-analysis of empirical studies in Korea. *Yonsei Med J* 2014; 55:1691-1711.
35. Durak Batıgün A, Hasta D. İnternet bağımlılığı: Yalnızlık ve kişilerarası ilişki tarzları açısından bir değerlendirme. *Anadolu Psikiyatri Derg* 2010; 11:213-219.
36. Batıgün A, Kılıç N. İnternet bağımlılığı ile kişilik özellikleri, sosyal destek, psikolojik belirtiler ve bazı sosyo-demografik değişkenler arasındaki ilişkiler. *Türk Psikoloji Dergisi* 2011; 26:1-10.
37. Şahin M. Üniversite öğrencilerinde internet bağımlılığı ve saldırganlık. *Düşünen Adam* 2014; 27:43-52.
38. Haskan Ö, Yıldırım İ. Şiddet Eğilimi Ölçeği'nin Geliştirilmesi. *Eğitim ve Bilim* 2012; 37:165-177.
39. Ögel K, Eke CY, Tarı İ. Okullarda Suç ve Şiddeti Önleme. *Yeniden Yayınları*, İstanbul, 2006.
40. Cömert İT, Ögel K. İstanbul örneğinde internet ve bilgisayar bağımlılığının yaygınlığı ve farklı etkenlerle ilişkisi. *Türkiye Klinikleri: J. Foren Med* 2009; 6:9-16.
41. Thomas SP, Smith H. Social connectedness, anger behaviors, and relationships of violent and nonviolent American youth. *Perspectives in Psychiatric Care* 2004; 40:219-228.
42. Bandura A. Social learning theory of aggression. *Journal of Communication* 1978; 28:12-29.
43. Demirtaş Madran HA, Ferlig l  akılıcı E. Çok oyunculu çevrimiçi video oyunu oynayan bireylerde video oyunu bağımlılığı ve saldırganlık. *Anadolu Psikiyatri Derg* 2014; 15:99-107.
44. Tahiroğlu AY,  elik GG, Bahalı K, Avcı A. Medyanın çocuk ve gençler üzerine olumsuz etkileri; şiddet eğilimi ve internet bağımlılığı. *Yeni Symposium Journal* 2010; 48:19-30.

© GATA. This is an open access article licensed under the terms of the Creative Commons Attribution Non-Commercial License (<http://creativecommons.org/licenses/by-nc/3.0/>) which permits unrestricted, noncommercial use, distribution and reproduction in any medium, provided the work is properly cited.
Source of Support: Nil, Conflict of Interest: None declared

Copyright of TAF Preventive Medicine Bulletin is the property of GATA Halk Sagligi AD and its content may not be copied or emailed to multiple sites or posted to a listserv without the copyright holder's express written permission. However, users may print, download, or email articles for individual use.